

Almanya'nın Mülteci Politikası Nasıl Şekilleniyor?

KAZIM KESKİN

- **Alman toplumunda gözlemlenen genel mülteci karşıtlığını besleyen kurumsal ırkçılığın boyutları nedir?**
 - **Almanya'da mülteci karşıtlığında aşırı sağcı çevreler yalnız mı?**
 - **Alman yetkililer ülkedeki mültecilere yönelik şiddeti neden önleyemiyor?**

GİRİŞ

21. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa'nın en güçlü ülkesi Almanya, en temel insan hakkı olan "vücut ve sağlık bütünlüğünün korunması" hakkını mülteciler için sağlamakta ciddi sorunlar yaşıyor. 2015 yılını mülteci yurtlarına yönelik günde üç kundaklama/saldırı ile geçiren Almanya, içinde bulunduğumuz yılda da kangren halini alan bu sorunu çözecek gibi görünmemektedir. Bunun da ötesinde sokakta veya sanal ortamda mülteci karşıtı, saldırgan ve kışkırtıcı bir dilin giderek toplumun ortak tavrı haline geldiği analistlerce endişeyle dile getirilmektedir.

Hem Avrupa'nın en güçlü ülkesi olmak hem de canlarını kurtarmak üzere bu ülkeye sığınanları koruyamamak şeklinde ortaya çıkan ve Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) gibi birçok insan hakları kuruluşunun raporlarına¹ da yansıyan bu dikotomi, ister istemez akıllara "Almanya mültecileri koruyamıyor mu?" sorusunu getirmektedir.

Devletler gerek kendilerini gerekse vatandaşları olsun ya da olmasın bünyesinde yaşayanlar için yasal

koruma tedbirleri alır, zaman içinde yeterli olmadığı anlaşılırsa söz konusu önlemleri gözden geçirip revize ederler. Batı dünyasında olduğu gibi Almanya'da da her şeyin ölçütünün insan olduğu sürekli olarak vurgulansa da halihazırda ortaya konan uygulamalar güvenliğin sağlanmasında insanın hemen her zaman devletten sonra geldiğini göstermektedir. Ülkede mültecilere yönelik saldırılar neredeyse vaka-i adiyeden olmasına rağmen yöneticiler koruma amaçlı mevzuatları güçlendirmek yerine ironik bir şekilde devlet kurumunu mültecilerden koruyacak tedbirleri almaya devam ediyorlar. Söz konusu önlemleri alırken de on yıllardır dillendirilen "yabancılar entegre olmuyorlar" sloganının ete kemiğe bürünmesi için mültecilerin ülkeye entegrasyonunu engelleyecek uygulamaları dayatıyorlar. Bunun da ötesinde Almanya, daha önce örneklerini NSU cinayetlerinde gördüğümüz şekilde aşırı sağcı çevrelerin mültecilere yönelik saldırganlıklarının sorumluluğunu da kabul etmemekte, mesuliyeti mağdurların üzerine yıkmak istemektedir. Bu durum Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) yerinde bir tespiti ile kurumsal ırkçılık olarak nitelen-

1. Leben in Unsicherheit. Wie Deutschland die Opfer rassistischer Gewalt im Stich lässt. www.amnesty.de (Erişim Tarihi: 7 Eylül 2016).

KAZIM KESKİN

1993 yılında Galatasaray Lisesi'ni bitiren Keskin, lisans eğitimini Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde, yüksek lisansını ise aynı fakülte ve bölümde "İnsan Haklarının Uluslararası İlişkilerde Araştırılması: 2. Körfez Savaşı Örneği" konulu teziyle tamamladı. İyi derecede Fransızca ve Almanca bilen Keskin, Avusturya ve Almanya iç siyaseti üzerine çalışmakta olup halen Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimine devam etmektedir.

dirilmektedir.² Aynı şekilde Birleşmiş Milletler İrkçilikle Mücadele Komisyonu'nun (CERD) Mayıs 2015 tarihli bir raporunda da Almanya ırkçılıkla mücadelede yetersiz kalmanın yanı sıra kurumsal ırkçılığın dahi takibinin yeterince yapılmadığı noktasında sert eleştirilere muhatap olmuştur.³

Her ne kadar Avrupa'nın birçok ülkesinde görüldüğü gibi Almanya'da da aşırı sağcı/ırkçı çevreler genelde yabancılara özelde mültecilere yönelik saldırı-ganlıklarda öncü rol oynuyorlarsa da bu sorun giderek artan oranda toplumun geniş kesimlerine de sirayet etmektedir. Almanya'da birçok siyasetçi ve STK temsilcisi tarafından da dikkat çekilen bu gerçek uyarınca daha önce herhangi bir şekilde polisle karşı karşıya gelmemiş sıradan insanlar, mülteci yurtlarını ateşe verme cesaretini kendilerinde bulmaya başlamışlardır.

Alman toplumunun önemli bir kesimini giderek etkisi altına alan söz konusu iklimde ülkede yaşayan çok sayıda mülteci Nazi dönemlerini hatırlatır bir şekilde şiddet olaylarının kurbanı haline gelmiştir. Bu durum Birleşmiş Milletler (BM), ulusal ve uluslararası insan hakları kuruluşları ile vicdan sahibi Alman siyasetçiler tarafından da ortaya konulduğu üzere Almanya'nın mültecileri korumak için yeterli çaba göstermediğini düşündürmektedir.

MÜLTECİ KARŞITLIĞINI BESLEYEN KURUMSAL İRKÇILIĞIN BOYUTLARI

2015 yılının yaz aylarında doruğa çıkan ve kimilerinin Almanya'nın ya da Avrupa'nın mülteci krizi olarak adlandırılan yoğun göç dalgasının başlangıcında Almanya Başbakanı Angela Merkel ülkesinin demografik kaygılarını da hesap ederek sınırlı sayıda mülteciyi ülkeye kabul etmeyi düşünüyordu. Merkel'in harekete geçmesini sağlayan ülke içi saiklerin tamamlayıcısı olarak Avrupa Birliği ülkeleri arasında bu konuda liderlik almak gibi dış politik etkenlerin varlığı da gözlemciler tarafından gündeme getirilmektedir. Fakat mülteciler Almanya'ya kabileler halinde akmaya başladıkça Mer-

kel yönetimi paniğe kapıldı. Gerek ülkeye giren mülteci sayısının bir türlü tespit edilememesi gerekse aşırı sağın etkisini giderek artırması Merkel hükümetinin tutumunu oldukça etkiledi. Öyle ki Alman hükümeti BM sözleşmelerine açıkça aykırı birçok mülteci karşıtı uygulamayı bile yürürlüğe koymaktan çekinmedi. Ülkede Bavyera eyaleti mültecilerin 750 avroyu aşan her türden eşya ve paralarına, Baden-Württemberg eyaleti ise 350 avrodan fazla nakde el koyma kararı aldı. Basına yansıyan haberlere göre 2015 yılı içinde Almanya'da mültecilerin 350 bin avrosuna el konuldu.⁴ Bunun dışında mültecilerin sadece kendileri için öngörülen yerleşim yerlerinde oturma mecburiyetleri de Almanya'nın insan hakları ihlallerine bir örnektir.

Hatırlanacağı gibi Almanya'da yakın tarihte görülen en önemli kurumsal ırkçılık uygulaması NSU cinayetleridir. Kolluk kuvvetleri 2000-2006 yılları arasında sekiz Türk, bir Yunan ve bir Alman'ın katledilmesine seyirci kalmıştı. Bununla birlikte olayları soruşturmaya hep kurbanların yakınlarından başlayarak bu kişilere suçlu muamelesi yapmışlardı. Kurumsal ırkçılığın açık bir yansıması olan bu tutum NSU cinayetlerine özgü değildir. Almanya'nın bu tutumu neredeyse rutin haline gelmiştir. Uluslararası Af Örgütü'nün konuyla ilgili raporlarına da yansıdığı şekliyle Alman polisi suçların araştırılmasında kurbanların yakınlarının aktardığı bilgilerle değil, kendi bilgi ve değerlendirmeleriyle kovuşturmayı tamamlayarak mahkemelere intikal ettirmektedir. Mahkemeler de elde edilen bilgiler ışığında olaylara adi suçlar olarak bakıp herhangi bir ırkçı motif peşine düşmeden karar vermektedirler. Bu da suçun ya çok yetersiz bir şekilde cezalandırılmasına ya da hiçbir işlem yapılmamasına neden olmaktadır.

Almanya'da kurumsal ırkçılık olarak nitelendirilebilecek bir başka uygulama ise mülteci yurtlarını koruyan özel güvenlik şirketlerinde aşırı sağcı sabıkalı ırkçıların görevlendirilmesine izin verilmesidir.⁵ Bu durum ülkedeki insan hakları kuruluşları tarafından gündeme getirilerek eleştirilmiştir. Alman devletinin

2. Af Örgütü'nden Almanya'ya 'Kurumsal ırkçılık' suçlaması. 10 Haziran 2016. www.dw.com Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2016.

3. BM'den Almanya'ya sert uyarı. *Hürriyet*. 8 Mayıs 2015.

4. "Almanya sığınmacıların 350 bin euro'suna el koydu." *Hürriyet*. 7 Nisan 2016.

5. "Mehr Schutz für deutsche Flüchtlingsheime nötig." *Daily Sabah*. 9 Haziran 2016.

konuya müdahil olmaması, ülkedeki yaşam koşullarının mülteciler nezdindeki olumlu imajından kurtulma isteğinin dışı vurumu olarak da yorumlanmaktadır. Uluslararası düzenlemelere aykırı olarak başta Almanya olmak üzere bütün Batılı ülkelerin dış devletlerdeki konsoloslukları aracılığıyla iltica talebini engellemiş olmaları da bu niyeti açık etmektedir. Ayrıca yine Almanya'nın ülkesine geri dönen mültecilere para yardımı yapmasının arkasında da bu istek yatmaktadır. Alman makamları gönüllü olarak ülkeyi terk edenlere uçak biletlerinin yanı sıra yetişkin başına 750, çocuk başına da 250 avro nakdi yardım yapmaktadır.⁶ Sadece Irak istikametinde her ay 500 kişinin Almanya'ya terk ettiği düşünülürse bu tedbirlerin arzu edilen etkiyi doğurduğu görülmektedir. Bununla birlikte Alman makamları işi daha da sağlama almak adına STK'lar aracılığıyla Almanya'daki iltica şartları ve göç yollarının rizikosu hakkında mültecileri "aydınlatıcı" kampanyalar düzenlemektedir.

ALMANYA'DAKİ AŞIRI SAĞCI ÇEVRELER MÜLTECİ KARŞITLIĞINDA YALNIZ MI?

Almanya'da yabancılara ve son yıllarda özellikle mültecilere yönelik saldırıların itici kuvvetinin aşırı sağcı, Neonazi ideolojinin olması nedeniyle saldırganların sadece bu çevrelerdeki kişilerden oluştuğu yanlışına düşülmektedir. Gerek PEGİDA gösterilerine katılanların profiline ve gerekse sanal medyada yabancı ve mülteci karşıtı yorumların olağanüstü yoğunluğuna bakıldığında sözü edilen ırkçı ideolojilerin saldırganların tam profilini ortaya koymak için yeterli olmadığı görülecektir. Bunun dışında bu kanıyı güçlendirecek veriler de yavaş yavaş ortaya konulmaktadır. Almanya İçişleri Bakanı Thomas de Maiziere'in 2015 yılı Suç İstatistik Raporu'nu açıkladığı basın toplantısından elde edilen bilgilere göre mülteci yurtlarına saldıranların profili şu şekildedir: "Suçluların yüzde 90'ı erkek, suç mahalli yakınlarında yaşıyor. En fazla 20 kilometre uzaklıkta. ¾'ü 18 ila 30 yaş arasında ve yüzde 44'ünün,

6. Keine Perspektive in Deutschland. Viele irakische Flüchtlinge fliegen zurück in die Heimat. 9 Mayıs 2016. www.migazin.de (Erişim Tarihi: 19 Temmuz 2016).

yani yaklaşık yarısının daha önce bir suç olayından dolayı bir sabıkası olmamış."⁷

Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti İçişleri Bakanı Ralf Jäger da De Maiziere'in açıklamasını destekleyecek bilgileri kamuoyuyla paylaşarak bir 'turbo-radikalleşme'den söz etmektedir. Jäger, "turbo-radikalleşme" kavramıyla ideoloji ile saldırı/eylem arasındaki basamağın hızlıca atıldığı bir durumu kastederek Almanya'da mültecilere yönelik saldırganların profilini resmetmektedir.⁸

Rakamlardan da rahatlıkla anlaşılacağı gibi Almanya'da daha önce herhangi bir sabıkası olmayan kişilerin bile mülteci karşıtı şiddet olaylarına katılmakta tereddüt etmemelerini uzmanlar, İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde Alman halkının üzerinde oluşturulan "baskı"nın kısmen kırıldığı şeklinde yorumlamaktadır. Hatırlanacağı gibi savaş sonrası Alman halkı galip devletlerce "demokrasi eğitiminden" geçirilerek bir endoktrinasyona tabi tutulmuş özellikle anti-semitizmden uzak durmak üzere şartlandırılmışlardı. Analistlerce yapılan değerlendirmelere göre on yıllar boyunca sözü edilen bu baskı altında yaşayan Almanya'daki bazı çevreler artık Yahudi karşıtlığı yerine daha zayıf buldukları Müslümanlar/yabancılar/mülteciler üzerinden "kendilerini ifade etmeye" başlamışlardır.

ALMANYA ÜLKEDEKİ MÜLTECİLERE YÖNELİK ŞİDDETİ NEDEN ÖNLEYEMİYOR?

Alman makamlarının genelde yabancılara özelde ise mültecilere yönelik saldırıları engelleyemediklerinin en önemli göstergesi, şiddeti araç olarak kullananlar arasında ortak bir ideolojinin etrafında kenetlenmişlerin haricinde, sıradan vatandaşların da olduğu gerçeğidir. Şiddet olayları değerlendirilirken neredeyse "Neonazi", "ırkçı" ya da "aşırı sağcı" çevreler hitaplarını anlamsızlaştıracak derecede sokaktaki "Hans" bu işi sahiplenmektedir. Almanya Anayasayı Koruma Teşkilatı (Verfassungsschutz) Başkanı Hans Georg Maa-

7. "Yabancı ve sığınmacı yurtlarına saldırılarda rekor artış" <http://www.almanyabulteni.de/politika/yabanci-ve-siginmaci-yurtlarına-saldırılarda-rekor-artis> (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2016).

8. Neunmal mehr Übergriffe auf Flüchtlingsunterkünfte. 5 Temmuz 2016. www.migazin.de (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2016).

sen'in de yerinde tespitinde ifade ettiği gibi "Bu güne kadar ırkçılarla bir bağı bulunmayan, CDU, SPD ya da Sol Parti'ye oy vermiş birçok kişi aşırı sağcı söylemler nedeniyle radikalleşti."⁹

Sıradan Alman vatandaşları aşırı sağcılar tarafından ateşe verilen bir mülteci yurdunun yanısını alkışlarla izleyebilecek kadar radikalleşmiştir. Söz konusu vahim durumun klişe bir ifade ile "gösteri ve yürüyüş özgürlüğü" ile açıklanamayacak bir eylem olduğu izahlanmamıştır.

Artan şiddet olayları ile ilgili Alman yetkililer tarafından paylaşılan rakamlar her geçen gün daha da ağır bir tabloyu önümüze koymaktadır. Şiddetin artan oranda Alman toplumuna rengini veriyor olması uzmanlar tarafından Alman makamlarının mültecileri koruyamadıklarının en büyük delili olarak görülmektedir. Her geçen yıl genelde yabancı özelda de mülteci karşıtlığının yükselişi istatistiklere de yansımakta olup adeta Alman makamlarının yetersizliğini gözler önüne sermektedir.

YILLARA GÖRE ALMANYA'DA MÜLTECI YURTLARI VE MÜLTECİLERE SALDIRILAR ¹⁰	
YIL	ADET
2013	63
2014	199
2015	1031
2016*	710

*Ocak 2016 – Haziran 2016

Yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi Almanya'da mülteci karşıtlığı mültecilerin ülkedeki sayılarının artmasına paralel biçimde artış göstermiştir. 2013 yılı temel alındığında saldırılar 2014 yılında üç katına çıkarken 2015 yılında on altı kata ulaşmaktadır. İçinde bulunduğumuz yılın ilk yarısındaki rakam trendin

9. "Alman Anayasayı Koruma Örgütü Başkanı Maassen'den 'Yeni İrkçi Örgüt' Uyarısı" Doğan Haber Ajansı, http://www.dha.com.tr/alman-anayasayı-koruma-orgutu-baskani-maassenden-yeni-irkci-orgut-uyarisi_1303633.html. 12 Ağustos 2016. (Erişim Tarihi: 22 Eylül 2016).

10. Rakamlar Almanya İçişleri Bakanlığı'nın 'Suç İstatistik Raporu' yıllık raporları ve Uluslararası Af Örgütü'nün raporlarından derlenmiştir.

azalmak yerine daha da artarak devam ettiğini göstermektedir. Öte yandan bu rakamların polise bildirilen olaylardan oluştuğu ve Alman siyasetlerce de çok defa belirtildiği üzere polisin yabancı karşıtı tutumu, olayın aydınlatılmasına inancın az olması gibi sebeplerden ötürü kayıt altına alınmamış pek çok vakanın bulunduğu da bilinmektedir.

Bunun dışında Alman halkını sindirmek ve ırkçı şiddetin Almanya'nın bütünü tarafından benimsenmesini sağlamak amacıyla mülteci yanlılarına yönelik saldırganlığın giderek güçlendiğine de işaret etmek gerekir. Almanya Federal Suç Dairesi Kriminal Suçlar Direktörü Marc Schmitz'in vermiş olduğu bilgilere göre mülteci yanlısı tutum takınanlara yönelik 2015 yılı içinde 202 saldırı gerçekleştirilmiştir.¹¹ Buna göre 2016 yılında mültecilerle ilgilenen siyasetçi, belediye başkanı, polis gibi resmi görevlilere yönelik saldırıların da istatistiklere dahil edilmesiyle Almanya'da özellikle devlet katlarında konuya dair farkındalığın artacağı düşünülmektedir. NSU cinayetleri soruşturmasında da net olarak ortaya çıktığı şekliyle Alman polisinde yapısal bir sorun olarak görülen suçlular yerine kurbanların yakınlarının soruşturulması uygulaması, bundan böyle resmi görevlilere yönelik saldırılarda söz konusu olamayacaktır.

Alman makamlarının mültecileri koruma bağlamında içinde buldukları bir başka handicap da Almanya Federal İçişleri Bakanı Thomas de Maizière'in 2015 yılı Suç İstatistik Raporu'nu açıkladığı basın toplantısındaki değerlendirmesinde de itiraf ettiği gibi suçların aydınlatılma oranının çok düşük olmasıdır.¹² Elbette bu durum, NSU cinayetlerinde yaşandığı gibi gerçek suçlular yerine kurbanların yakınlarının soruşturulmasına nazaran olumlu olsa da mevcut şiddetin terörün bir ön basamağı olduğu kanısını uyardırmaktadır. Nitekim Almanya'da iç istihbarattan sorumlu Almanya Anayasayı Koruma Teşkilatı Başkanı Hans Georg Maassen yabancı ve mültecilere yönelik

11. "Almanya'da mültecilere karşı saldırılar devam ediyor." *Türkiye*. 21 Haziran 2016.

12. "Yabancı ve sığınmacı yurtlarına saldırılarda rekor artış" (tarih belirtilmemiş) <http://www.almanyabulteni.de/politika/yabanci-ve-siginmaci-yurtlarına-saldırılarda-rekor-artis> (Erişim Tarihi: 19 Temmuz 2016).

saldırıların ırkçı terör örgüt ve gruplarının oluşumu-na yol açabileceği uyarısında bulunmaktan kendisini alamamaktadır.¹³

Alman devletinin uluslararası hukuk çerçevesinde ülkeye giren mültecilerin güvenliği ile sorumlu olmasına rağmen bu yükümlülüğünü yerine getiremediği alanlardan biri de, henüz reşit olmayan (on sekiz yaş altı) mültecilerdir. Almanya Federal Kriminal Dairesi (BKA) yetkililerinin geçtiğimiz ay kamuoyu ile paylaştığı bilgiler ışığında Almanya'da 1 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla yaklaşık dokuz bin çocuğun kayıp olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar yetkililer tarafından yapılan açıklamalarda bu sayıya mükerreren başka yerlerde isimleri geçen çocukların da dahil olduğu ifade edilmişse de ortadaki gerçek hala binlerce çocuğun kayıp olduğudur.¹⁴

Elde herhangi bir bulgu olmaması nedeniyle sözü edilen bu çocukların akıbetlerinin meçhul olduğu yetkililer tarafından ifade ediliyorsa da Almanya'da aşırı sağcı çevrelerin şiddet eylemleriyle eş zamanlı olarak DAİŞ'in giderek artan etkinliği nedeniyle terörün ya kurbanı ya da tetikçisi olmaları ihtimal dahilindedir.

SONUÇ

2015 yılında daha çok Suriye kaynaklı mülteci krizinin Avrupa'ya da ulaşması ile dünya gündeminde yer bulma şansı elde eden milyonlarca mültecinin yaklaşık bir milyon kadarı Almanya'ya geldi. Büyük çoğunluğu savaştan kaçarak ülkeye sığınan bu insanlar ilk günlerdeki olumlu atmosferin kısa sürede dağılması ve tüm Avrupa kıtasında olduğu gibi Almanya'da da yükselişe

geçen aşırı sağcı terör nedeniyle geldikleri savaş bölgeleri kadar olmasa da can ve malları hakkında endişe duymaya başladılar. Alman hükümeti ülke içinde hızlıca değişen siyasal iklime paralel olarak oy kaygısına düşmüş ve birbiri peşi sıra çıkardığı yasal düzenlemelerle mültecilerin hayatını daha da çekilmez kılmıştır. Negatif bir kısır döngü hali alan bu durum neticesinde mülteciler aleyhinde çıkarılan yasa ve düzenlemeler nedeniyle aşırı sağcıların propagandasına maruz kalan sıradan insanlar da mülteci karşıtlığının arzu edilen, toplumsal geçer akçe olduğu düşüncesini benimsemişlerdir. Son tahlilde Almanya'da mülteci karşıtlığı toplumsal hayatın yeni "normal"i haline gelmiştir.

Almanya'nın mültecilerle ilgili en hafifinden ikircikli olan siyaseti öncelikle çoğunluğu altı senedir ülkeleri tarumar edilmiş olan yüz binlerce Suriyeli mültecinin bu ülkede normal bir hayat sürmesine engel teşkil edecektir. Mültecilerin rahat bir hayat süremeleri ve ülkedeki siyasal gündeme rengini veren aşırı sağcı unsurların olumsuz propagandaları, taraflar arasındaki çatışmanın mülteciler-Alman halkı karşıtlığına evrilmesine sebep olacaktır. Böyle bir karşılaşma ise sonuçları açısından sadece Almanya'yı değil tüm kıtayı derinden etkileyecek bir krizin habercisidir. Avrupa çapında merkez sağ ve sol partilerin aşırı sağ güçleri engellemek amacıyla "aşırı sağcılışmaları" son tahlilde arzu edilen sonucu sağlamayacağı gibi hem toplumsal dilin radikalleşmesini hem de kıta çapında iç barışı tehlikeye atacak sonuçları tetikleyeceği gözden kaçırılmamalıdır.

13. Alman Anayasayı Koruma Örgütü Başkanı Maassen'den 'Yeni İrkçi Örgüt' Uyarısı. Doğan Haber Ajansı. 12 Ağustos 2016. http://www.dha.com.tr/alman-anayasayi-koruma-orgutu-baskani-maassenden-yeni-irkci-orgut-uyarisi_1303633.html. (Erişim Tarihi: 22 Eylül 2016).

14. "Almanya'da 9 bin sığınmacı çocuk kayıp" 29 Ağustos 2016. <http://aa.com.tr/tr/dunya/almanyada-9-bin-siginmaci-cocuk-kayip/637442> (Erişim Tarihi: 7 Eylül 2016).

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985